

Duża nowelizacja KPC - druk sejmowy nr 3137

Zmiany k.p.c. na podstawie
ustawy z dnia 4 lipca 2019 r.
Część I

SSR dr Łukasz Zamojski
20.10.2019 r.

Uwagi ogólne

Ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw ogłoszoną w Dz. U. poz. 1469 z dnia 6.8.2019 r. zostały wprowadzone liczne przepisy k.p.c. (ponad 300 zmienionych lub dodanych przepisów), przy czym nowelizacja oprócz samej obszerności cechuje się dodatkowo głębokim zakresem zmian co łączy się nieraz z wprowadzeniem zupełnie nowych nieznanych dotąd instytucji procesowych.

Zakres zmian jest porównywalny, a być może nawet większy niż w nowelizacji k.p.c., która weszła w życie w maju 2012r.

Wejście w życie

Nowelizacja w zakresie zmian ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych wchodzi w życie po 14 dniach od daty ogłoszenia

tj. **z dniem 21.8.2019 r.** (art. 17 pkt 1 nowelizacji),

to samo dotyczy grupy kilkudziesięciu przepisów k.p.c. w tym zmieniających zasady umorzenia zawieszzonego postępowania oraz zmian w postępowaniu klauzulowym.

Zgodnie z **art. 15 nowelizacji** w sprawach wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy **przepisy uksc, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się wyłącznie do:**

1) pism i wniosków podlegających opłacie, wnoszonych po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy;

2) wydatków powstałych po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy.

Ustawa w zakresie zmian do k.p.c. zasadniczo wchodzi w życie po upływie 3 m-cy od dnia ogłoszenia

tj. **z dniem 7.11.2019 r.** (art. 17 nowelizacji).

Przepisy intertemporalne - zasada

Jeżeli chodzi o przepisy przejściowe, to zasadnicze znaczenie ma regulacja art. 9 ust. 1 i 2 ustawy.

Art. 9. ust. 1, w sprawach wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy zachowują moc czynności dokonane zgodnie z przepisami, w brzmieniu dotychczasowym.

2. Do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy ustaw zmienianych w art. 1 i art. 5, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Oznacza to, że jako zasadę przyjęto, że przepisy k.p.c. w nowym brzmieniu obowiązują od razu od wejścia w życie ustawy tj. w większości w terminie 3 m-cy od daty ogłoszenia (art. 17 ustawy).

Przepisy intertemporalne – zawieszenie postępowania

Zgodnie z treścią **art. 9 ust. 5** ustawy w sprawach wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, które pozostawały zawieszony w dniu jej wejścia w życie, sąd umarza postępowanie zawieszony:

- a) z przyczyn wskazanych w art. 177 § 1 pkt 5 i 6**, jeżeli wniosek o podjęcie postępowania nie został zgłoszony **w ciągu 3 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy**,
- b) na zgodny wniosek stron lub na wniosek spadkobiercy**, jeżeli wniosek o podjęcie postępowania nie został zgłoszony **w ciągu 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy**

– przy czym, jeżeli umorzenie postępowania na podstawie art. 182 § 1 ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu dotychczasowym byłoby dopuszczalne wcześniej, stosuje się przepisy dotychczasowe.

Wejście w życie nowych przepisów o zawieszeniu nastąpiło z dniem 21.8.2019 r. i od tej daty należy liczyć powyższe terminy, zatem sąd może umorzyć zawieszony postępowanie zgodnie z w/w przepisami po dniu 21.11.2019 r. (upływ 3 m-cy) lub po dniu 26.2.2020 r. (upływ 6 m-cy).

Możliwa jest przy tym inna interpretacja wskazująca na błąd ustawodawcy (niezamieszczenie art. 9 ustawy pośród przepisów wchodzących w życie 14 dni od daty ogłoszenia ustawy) – wówczas obliczanie w/w terminów należy rozpocząć od zasadniczego terminu wejścia w życie ustawy tj. od dnia 7.11.2019 r. - zatem odpowiednio terminy te skończyłyby się z dniem 7.2.2020 oraz 7.5.2020 r. - powyższa wykładnia opiera się na braku wskazania w art. 17 ustawy jako wchodzących w ciągu 14 dni od ogłoszenia wszystkich przepisów przejściowych. Jest ona nie do pogodzenia z intencjami ustawodawcy (zakłada pominięcie przepisów przejściowych do dnia 7.11.2019 r.), opiera się tylko na błędzie ustawodawcy i prowadzi do wyniku niezgodnego z logiką.

Przepisy intertemporalne - wyjątki

Wyjątki od zasady stosowania nowych przepisów w lot dotyczą:

1. postępowania odwoławczego,
2. przepisów o postępowaniu gospodarczym,
3. przepisów o postępowaniu nakazowym i upominawczym,
4. przepisów o elektronicznym postępowaniu upominawczym.

Przepisy intertemporalne - wyjątki

Art. 9 ust. 4, do rozpoznania środków odwoławczych wniesionych i nierozpoznanych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu dotychczasowym.

Art. 9 ust. 6, przepisy **art. 98 § 1¹ i 1² oraz art. 103 § 3 k.p.c.** stosuje się w postępowaniach wszczętych po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 10, do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, które na podstawie ustaw zmienianych w art. 1 i art. 3, w brzmieniu dotychczasowym podlegałyby rozpoznaniu **w postępowaniu w sprawach gospodarczych**, nie stosuje się przepisów o tym postępowaniu. Właściwy do rozpoznania takich spraw pozostaje sąd właściwy **według przepisów dotychczasowych**.

Przepisy intertemporalne - wyjątki

Art. 11. 1. Sprawy:

- 1) w których przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy wydano nakaz zapłaty w postępowaniu **upominawczym**,
- 2) wszczęte przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy rozpoznawane w postępowaniu **nakazowym**,
- 3) wszczęte przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy rozpoznawane w **epu**

– **do czasu zakończenia postępowania w danej instancji podlegają rozpoznaniu zgodnie z przepisami, w brzmieniu dotychczasowym.**

2. W sprawach wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy rozpoznawanych w postępowaniu nakazowym, w których powód wniósł o wydanie nakazu zapłaty wyłącznie na podstawie dokumentów określonych w art. 485 § 3 k.p.c.:

- 1) przyjmuje się, że nie ma podstaw do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym,
- 2) nieprawomocny nakaz zapłaty sąd z urzędu uchyla w całości postanowieniem, po czym rozpoznaje sprawę w dalszym ciągu z pominięciem przepisów o postępowaniu nakazowym,
- 3) nieprawomocny wyrok, mocą którego choćby w części utrzymano w mocy nakaz zapłaty, jak również ten nakaz zapłaty w części, która podlegała rozpoznaniu, sąd pierwszej instancji z urzędu uchyla w całości postanowieniem, po czym rozpoznaje sprawę ponownie z pominięciem przepisów o postępowaniu nakazowym,
- 4) nieprawomocny wyrok, mocą którego choćby w części utrzymano w mocy nakaz zapłaty, a od którego wniesiono apelację, jak również ten nakaz zapłaty w części, która podlegała rozpoznaniu, **sąd odwoławczy z urzędu uchyla w całości postanowieniem, po czym przekazuje sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania z pominięciem przepisów o postępowaniu nakazowym**

– przy czym do czasu zakończenia postępowania w pierwszej instancji sprawę rozpoznaje się według przepisów, w brzmieniu dotychczasowym, z tym że postanowienia, o których mowa w pkt 2–4, mogą zostać wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 12. W elektronicznym postępowaniu upominawczym w okresie 3 miesięcy po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy:

- 1) przepisy art. 126 § 1 i 11, art. 497¹–499 i art. 502–505 ustawy zmienianej w art. 1 stosuje się w brzmieniu dotychczasowym;
- 2) przepisów art. 480¹–480⁴ ustawy zmienianej w art. 1 nie stosuje się;
- 3) opłaty ustala się i pobiera zgodnie z przepisami ustawy zmienianej w art. 4, w brzmieniu dotychczasowym.

Zasadnicze kierunki zmian

Głównym celem nowelizacji jest przyspieszenie i usprawnienie postępowania postępowania cywilnego.

Podstawowe kierunki proponowanych zmian obejmują nowe / zmienione regulacje w zakresie:

1. zmiany w przepisach o właściwości sądów,
2. wprowadzenia ustawowego pojęcia nadużycia prawa procesowego i jego konsekwencji,
3. formalizmu pism procesowych w tym odnoszące się do pism składanych przez profesjonalnych pełnomocników,
4. przepisów o kosztach postępowania,
5. w doręczeniach,
6. w regulacji odnoszącej się do przygotowania rozprawy,
7. w postępowaniu dowodowym,
8. uzasadnień orzeczeń sądu,
9. w postępowaniu apelacyjnym i zażaleniowym,
10. wprowadzenie postępowania gospodarczego,
11. w postępowaniach odrębnych upominawczym, nakazowym i elektronicznym upominawczym,
12. w postępowaniu zabezpieczającym,
13. w postępowaniu klauzulowym,
14. w innych ustawach w tym w ustawie o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Nadużycie prawa procesowego

Nowelizacja zakłada dodanie do k.p.c. art. 4¹, o treści **z uprawnienia przewidzianego w przepisach postępowania stronom i uczestnikom postępowania nie wolno czynić użytku niezgodnego z celem, dla którego je ustanowiono (nadużycie prawa procesowego).**

Jest to przyjęta ogólnie klauzula generalna mająca na celu przeciwdziałanie nadużywaniu instytucji prawa procesowego do przedłużania postępowania.

Dostrzegalna jest pewna analogia do art. 5 k.c. zawierającego podobną klauzulę dotyczącą nadużycia prawa podmiotowego.

Nadużycie prawa procesowego

Ustawodawca nie zdecydował się na wprowadzenie przykładowego chociażby wyliczenia przejawów nadużycia prawa procesowego. W przepisie odwołał się do wykorzystania danego przepisu / przepisów niezgodnie z ich celem.

Taki zabieg powoduje, że każdorazowo ustalenie czy doszło do nadużycia prawa procesowego będzie objęte w pewnym sensie swobodną oceną sądu – bowiem sąd przesłankowo musi ustalić cel danego przepisu / przepisów, a ten nie wynika zwykle wprost z samej normy prawnej tylko z jej interpretacji (czasem można ustalić motywy jakimi kierował się ustawodawca a wymienił je w uzasadnieniu projektu ustawy wprowadzającej dany przepis / przepisy – tzw. wykładnia autentyczna).

Nadużycie prawa procesowego

W uzasadnieniu projektu ustawy wskazano, że ocena czy dana czynność strony stanowi nadużycie uprawnienia procesowego, winna więc się opierać na **ustaleniu celu, który strona chce osiągnąć, podejmując daną czynność, i na ocenie, czy cel ten jest usprawiedliwiony w świetle procesowego przeznaczenia danej instytucji** – czyli, innymi słowy, **czy cel działania strony *in concreto* jest zgodny z celem danej instytucji procesowej *in abstracto*.**

Oczywiście należy brać pod uwagę nie cel przez stronę deklarowany – przecież strona nigdy nie przyzna, że zmierza do zwłoki czy do szykany – lecz **cel rzeczywisty**, o którym świadczy przewidywany wynik danej czynności w okolicznościach danej sprawy, nie tylko prawnych, ale przede wszystkim faktycznych.

Nadużycie prawa procesowego

Choć w samej ustawie nie wprowadzono przykładowego wyliczenia „deliktu procesowego” jakim jest nadużycie prawa procesowego, to wyraźne ale przykładowe tylko wyliczenie zawarto w uzasadnieniu projektu ustawy, gdzie wskazano, że:

„na podstawie doświadczeń z praktyki sądowej **można wyróżnić następujące typowe sytuacje, w których nie ma wątpliwości, że dochodzi do nadużycia przez stronę jej uprawnień procesowych:**

1. wnoszenie jako pozwu pisma niezawierającego żądania rozpoznania sprawy sądowej,
2. wnoszenie pozwu oczywiście bezzasadnego,
3. wnoszenie szeregu wniosków o wyłączenie sędziego,
4. wnoszenie szeregu zażaleń w tym samym lub zbliżonym przedmiocie,
5. wnoszenie szeregu wniosków o sprostowanie, uzupełnienie lub wykładnię wyroku.

Nadużycie prawa procesowego

W uzasadnieniu projektu ustawy wskazano przyjęte **cechy konstrukcyjne nadużycia praw procesowych**, zgodnie z którymi dokonane czynności:

1. są podejmowane na podstawie i w granicach prawa procesowego (uprawnienia do wytoczenia powództwa, uprawnienia do wniesienia zażalenia itd.),
2. nie zmierzają jednak do osiągnięcia celu, w którym odpowiednie instytucje procesowe zostały ustanowione.

Jako najbardziej reprezentatywny przykład podano tzw. łańcuch zażaleń, czy wielokrotnie powtarzające się wnioski o wyłączenie sędziego.

Nadużycie prawa procesowego

Ogólnie ujmując pod kątem ewentualnych motywów strony, która dopuszcza się nadużycia prawa procesowego, najczęstszym motywem takich działań procesowych może być chęć:

- a) przedłużenia postępowania ponad potrzebną miarę,
- b) zwiększenia kosztów postępowania,
- c) pognębienia strony postępowania lub innej osoby (np. świadka),
- d) „szantaż” strony np. jeśli nie zakończymy sprawy korzystnie dla mnie, to zgłoszę mnóstwo wniosków dowodowych i wyciągnę wszystkie „brudy”.

Nadużycie prawa procesowego

Przykładem z pierwszej kategorii może być powołanie świadka mieszkającego w odległym kraju (np. w Australii), którego przesłuchanie będzie utrudnione bądź wielu świadków zamieszkujących z dala od sądu i stworzenie przez to potrzeby wystosowania wielu odeszów o pomoc sądową, oczywiście przy założeniu, że świadkowie ci mają niewielką wiedzę na temat sprawy, albo strona celowo złoży wniosek o przesłuchanie świadków co do których jest oczywiste, że nie posiadają wiedzy o sprawie bądź nie będą pamiętali szczegółów istotnych dla sprawy np. wniosek przesłuchanie notariusza na okoliczność przebiegu czynności notarialnej sprzed dwóch lat, wniosek o przesłuchanie pracownika banku na okoliczności objęte tajemnicą bankową w sprawie, w której nie ma zwolnienia od tajemnicy bankowej.

Nadużycie prawa procesowego

Okoliczność tą (brak wiedzy świadka) trudno będzie jednak sądowi ocenić a priori – pomocne mogą być twierdzenia strony przeciwnej, która może mieć wiedzę o niewielkim udziale świadka w spornej czynności.

Innym przykładem może być wnioskowanie o dowód z opinii grafologa celem zakwestionowania prawdziwości swojego podpisu przez stronę, która ma świadomość, że podpis złożyła po to by przedłużyć postępowanie. Ta okoliczność jest do wykrycia przez sąd tylko po przeprowadzeniu dowodu z opinii biegłego jeśli biegły bezwarunkowo potwierdza prawdziwość podpisu.

Nadużycie prawa procesowego

Przykładem z drugiej kategorii może być celowe bezpodstawne kwestionowanie np. wysokości roszczenia, po to by powstała potrzeba powołania biegłego by narazić drugą stronę na konieczność pokrycia zaliczki na wynagrodzenie biegłego.

Przykładem z trzeciej grupy może być sytuacja celowego powołania na świadków osób skonfliktowanych ze stronami, aby ten konflikt nasilić, bądź wnioskowanie o przesłuchanie świadka czy strony w jego miejscu zamieszkania po to by „naruszyć jego mir domowy”.

Nadużycie prawa procesowego

Podmiotowo zasada zakazu nadużycia uprawnień procesowych jest ograniczona do:

1. stron postępowania,
2. uczestników postępowania.

W piśmiennictwie wskazuje się na celowość objęcia omawianą regulacją **interwenientów procesowych oraz kuratora procesowego ustanowionego dla strony** (por. E. Gapska: Przeciwdziałanie nadużyciom prawa procesowego w znowelizowanym Kodeksie postępowania cywilnego Cz. I – Klauzula generalna, MoP 15/2019, s. 817).

Wyłączone jest podmiotowo zastosowanie tej instytucji do innych osób występujących w procesie – świadków, biegłych, pełnomocników.

Nadużycie prawa procesowego

Nie może być uznane za nadużycie prawa procesowego również wytoczenie powództwa próbnego, gdy powód nie ma pewności co do zasadności swojego roszczenia i występuje najpierw z fragmentem żądania by przesądzić zasadę. Taką sytuację dopuszcza wprost orzecznictwo.

Wyrok SN z dnia 25 czerwca 2015 r., V CSK 612/14

Do **rozdrobnienia roszczenia** dochodzi wtedy gdy powód nie dochodzi w procesie całego swego roszczenia w znaczeniu materialnoprawnym wynikającym z określonego stosunku prawnego lecz dochodzi tylko jego części, która jako roszczenie procesowe stanowi przedmiot procesu. Nie chodzi tu więc rozdrobnienie roszczenia procesowego, ale roszczenia materialnoprawnego. W takim wypadku przedmiotem procesu jest tylko część roszczenia materialnego.

Rozdrobnienie roszczenia umożliwia powodowi prowadzenie procesu próbnego. Na gruncie polskiej procedury cywilnej należy opowiedzieć się za dopuszczalnością rozdrabniania roszczeń, skoro kodeks postępowania cywilnego tego nie zabrania i nie łączy z dochodzeniem tylko części roszczenia materialnoprawnego w zasadzie ujemnych skutków procesowych np. orzeczenie co do części roszczenia nie ma powagi rzeczy osądzonej co do reszty, która nie była przedmiotem orzekania sądu.

Nadużycie prawa procesowego – skutki i sankcje

Dodany został art. 186¹ k.p.c. o treści: Pismo, które zostało wniesione jako pozew, a z którego nie wynika żądanie rozstrzygnięcia sporu o charakterze sprawy cywilnej, przewodniczący zwraca wnoszącemu bez żadnych dalszych czynności, chyba że wyjątkowe okoliczności uzasadniają nadanie mu biegu.

Powyższa regulacja powoduje wątpliwość co do tego jakie „dalsze czynności” miałyby wykonać przewodniczący po zwrocie pozwu?

Być może chodzi o procedowanie z ponownie złożonym tym samym pozwem jak w art. 130 § 3 k.p.c. (jednak art. 186¹ k.p.c. do tego przepisu nie odsyła). Przeciwno temu przemawia też charakter nowego przepisu – w stosunku do pisma wniesionego jako pozew a niezawierającego żadnego konkretnego żądania nie przeprowadza się procedury usunięcia jakichkolwiek braków.

Na zarządzenie przewodniczącego o zwrocie pisma wniesionego jako pozew na mocy art. 186¹ k.p.c. przysługuje zażalenie na mocy zmienionego art. 394 § 1 pkt 1 k.p.c.

Nadużycie prawa procesowego

Za nadużycie prawa procesowego projektodawcy uznali także **wniesienie pisma mającego stanowić pozew** (czy też innego rodzaju wniosek wszczynający postępowanie), **lecz w rzeczywistości nim niebędącego (brak wyraźnego żądania)**. Istotą pozwu jest to, że zawiera żądanie rozpoznania przez sąd jakiegokolwiek sprawy (z założenia powinna to być, oczywiście, sprawa cywilna). Bywają tymczasem wnoszone do sądu pisma, które tej treści nie zawierają, lecz skoro są zatytułowane „pozew”, „wniosek” czy podobnie, nadaje się im bieg, a nawet kieruje do rozpoznania.

Ten ostatni problem nie wydaje się jednak praktycznie doniosły bowiem w takim przypadku przewodniczący wzywa stronę inicjującą postępowanie sądowe do sprecyzowania żądania zawartego w piśmie w trybie art. 130 § 1 k.p.c. a w razie braku reakcji zwraca pismo (dopiero wówczas może dojść do łańcucha zażaleń).

Nadużycie prawa procesowego – skutki i sankcje

Wprowadzono nową regulację dotyczącą oddalenia powództwa oczywiście bezzasadnego - art. 191¹ § 1 k.p.c., jeżeli z treści pozwu i załączników oraz z okoliczności sprawy, a także faktów, o których mowa w art. 228, wynika oczywista bezzasadność powództwa, stosuje się przepisy poniższe.

§ 2. Gdyby czynności, które ustawa nakazuje podjąć w następstwie wniesienia pozwu, miały być oczywiście niecelowe, można je pominąć. W szczególności można nie wzywać powoda do usunięcia braków, uiszczenia opłaty, nie sprawdzać wartości przedmiotu sporu ani nie przekazywać sprawy.

§ 3. Sąd może oddalić powództwo na posiedzeniu niejawnym, nie doręczając pozwu osobie wskazanej jako pozwany ani nie rozpoznając wniosków złożonych wraz z pozwem.

§ 4. Uzasadnienie wyroku sporządza się na piśmie z urzędu. Powinno ono zawierać jedynie wyjaśnienie, dlaczego powództwo zostało uznane za oczywiście bezzasadne. Wyrok z uzasadnieniem sąd z urzędu doręcza tylko powodowi z pouczeniem o sposobie i terminie wniesienia środka zaskarżenia.”;

Nadużycie prawa procesowego

Projektodawcy zwrócili uwagę, że **wprowadzenie tak istotnej instytucji po raz pierwszy do polskiego procesu cywilnego wymaga ostrożności i oględności w projektowanych rozwiązaniach**, dlatego zakres sytuacji, w których klauzula ma wyraźnie przewidziane zastosowanie, jest wąski.

Przyszła praktyka sądów i ich orzecznictwo pozwolą zweryfikować zastosowane rozwiązania pod kątem potrzeby ich poszerzenia albo ograniczenia.

Nadużycie prawa procesowego – skutki i sankcje

Bezzasadność powództwa powinna wynikać z:

1. z treści pozwu i załączników,
2. z okoliczności sprawy (w pierwotnym projekcie był zwrot z okoliczności wniesienia pozwu – zmieniony w podkomisji),
3. faktów, powszechnie znanych i znanych sądowi z urzędu.

Budowa nowego przepisu wskazuje na to, że bezzasadność powództwa musi wynikać z wszystkich w/w źródeł naraz. Nie będzie więc wystarczające, że bezzasadność wynika np. tylko z treści samego pozwu ale już nie z jego załączników (w przepisie użyto łączniki „i, oraz, a także” które stanowią o koniunkcji źródeł bezzasadności pozwu).

Nadużycie prawa procesowego – skutki i sankcje

Za pozew oczywiście bezzasadny należy uważać taki, którego treść pozwala przewidywać, że **w żadnym wypadku nie ma on szans uwzględnienia, wobec czego nadawanie mu biegu jest stratą czasu i pracy sądu.**

W tym zakresie mieści się również pozew pozorny, przez którego wytoczenie strona nie zmierza do uzyskania sądowego rozstrzygnięcia o jej prawach lub obowiązkach, lecz do innego celu, zamaskowanego wykorzystaniem instytucji prawnoprocesowych.

Nadużycie prawa procesowego – skutki i sankcje

Uznając pozew za oczywiście bezzasadny **Sąd może (ale nie musi), pominąć czynności oczywiście niecelowe**, które normalnie nakazuje wykonać ustawa tj. doręczenie odpisu pozwu pozwanemu wyznaczenie posiedzenia przygotowawczego itp.

Jako przykład ustawodawca podał w szczególności możliwość pominięcia wezwania powoda do usunięcia braków, uiszczenia opłaty, czy pominięcie przez sąd czynności sprawdzenia wartości przedmiotu sporu czy wydania postanowienia o przekazaniu sprawy.

W tym ostatnim przypadku powstaje pytanie, czy sąd rzeczywiście będzie korzystał z tego uprawnienia – mniejszego zaangażowania wymaga przekazanie sprawy niż oddalenie powództwa na posiedzeniu niejawnym.

Nadużycie prawa procesowego – skutki i sankcje

Sąd może oddalić oczywiście bezzasadne powództwo na posiedzeniu niejawnym, nie doręczając pozwu osobie wskazanej jako pozwany ani nie rozpoznając wniosków złożonych wraz z pozwem (art. 191¹ § 3 k.p.c.).

Jest to zatem uprawnienie, a nie obowiązek Sądu, zatem gdy Sąd uzna powództwo za oczywiście bezzasadne, to mimo wszystko może wyznaczyć rozprawę doręczyć odpis pozwu pozwanemu i przeprowadzić inne niezbędne czynności.

Przy zastosowaniu jednak możliwości pełnego skrócenia czynności w sprawie sąd powinien się liczyć ze zwiększonym ryzykiem uchylecia wyroku z uwagi na nierozpoznanie istoty sprawy, albo ze względu na nieważność postępowania na skutek naruszenia prawa do obrony powoda, czy też ze względu na potrzebę przeprowadzenia w całości postępowania dowodowego w razie odmiennej oceny sądu odwoławczego.

Nadużycie prawa procesowego – skutki i sankcje

Pozwany w razie oddalenia powództwa nie dowie się w ogóle o wytoczeniu takiej sprawy. Chodzi o to by nie generować niepotrzebnych konfliktów i kosztów.

Powstaje jednak problem, czy taka sprawa łączy się z pojęciem zawisłości sporu oraz powagi rzeczy osądzonej.

Należy przyjąć, że **powaga rzeczy osądzonej zaistnieje pomimo wcześniejszego braku zawisłości sporu**, jednak pozwany w ogóle nie będzie wiedział, że taka sprawa była prowadzona więc w kolejnej sprawie nie podniesie zarzutu odrzucenia powództwa.

W przypadku gdy powód uiści opłatę od takiego powództwa, to nie zostanie ona zwrócona, jednak gdy jej nie uiści to sąd co do zasady nie będzie wzywał do jej wpłacenia (art. 191¹ § 2 k.p.c.).

Nadużycie prawa procesowego – skutki i sankcje

Uzasadnienie wyroku oddalającego powództwo oczywiście bezzasadne, wydane na posiedzeniu niejawnym, sporządza się na piśmie **z urzędu** (co obecnie stanowi wyjątek od zasady sporządzania uzasadnień tylko na wniosek). Uzasadnienie to ma ograniczony zakres.

Przepis art. 191¹ § 4 k.p.c. stanowi wyjątek od regulacji art. 328 § 2 k.p.c.

Uzasadnienie wyroku, w którym sąd uznał powództwo za oczywiście bezzasadne powinno zawierać jedynie wyjaśnienie, dlaczego powództwo zostało uznane za oczywiście bezzasadne. Wyrok z uzasadnieniem sąd z urzędu doręcza tylko powodowi z pouczeniem o sposobie i terminie wniesienia środka zaskarżenia.

Nadużycie prawa procesowego – skutki i sankcje

Konsekwencją przyjęcia przepisów o oddaleniu powództwa oczywiście bezzasadnego są zmiany w przepisach o postępowaniu apelacyjnym. Przyjęto **art. 391¹ § 1 k.p.c.** o treści: w przypadku wniesienia apelacji od wyroku wydanego na podstawie art. 191¹ można pominąć czynności, które ustawa nakazuje podjąć na skutek wniesienia apelacji, w szczególności nie wzywać powoda do usunięcia jej braków ani do uiszczenia opłaty. Sąd drugiej instancji może rozpoznać apelację na posiedzeniu niejawnym, nie doręczając apelacji osobie wskazanej jako pozwany ani nie rozpoznając wniosków złożonych wraz z tą apelacją.

§ 2. W przypadku wątpliwości apelację uważa się za wniesioną co do całości wyroku z wnioskiem o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

§ 3. **W przypadku stwierdzenia, że żądanie pozwu nie jest oczywiście bezzasadne, sąd drugiej instancji uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.** W pozostałych przypadkach sąd drugiej instancji oddala apelację.

Art. 391¹ § 3 k.p.c. daje nową niezależną od art. 386 § 4 k.p.c. podstawę do wydania wyroku o charakterze kasatoryjnym.

Nadużycie prawa procesowego – skutki i sankcje

Dalszą konsekwencją jest treść **art. 398² § 4 k.p.c.**, **skarga kasacyjna jest niedopuszczalna** w sprawach, w których powództwo oddalono na podstawie art. 1911. Skargę kasacyjną wniesioną w takich sprawach **pozostawia się w aktach sprawy bez żadnych dalszych czynności. To samo dotyczy pism związanych z jej wniesieniem.** O pozostawieniu skargi kasacyjnej i pism związanych z jej wniesieniem zawiadamia się powoda tylko raz – przy wniesieniu pierwszego pisma. § 5. Przepisu § 4 nie stosuje się:

- 1) gdy w wyniku uchylecia przez sąd drugiej instancji wyroku wydanego na podstawie art. 191¹ i przekazania sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania została ona rozpoznana na zasadach ogólnych;
- 2) do skargi kasacyjnej wniesionej przez podmiot, o którym mowa w art. 398¹ § 1, inny niż powód.

Nadużycie prawa procesowego – skutki i sankcje

Przeciwdziałaniu przedłużania postępowań przez strony ma służyć proponowana treść **art. 53¹ k.p.c.**

§ 1. Niedopuszczalny jest wniosek o wyłączenie sędziego:

1) **oparty wyłącznie na okolicznościach związanych z rozstrzygnięciem przez sąd o dowodach (nowa przesłanka);**

2) złożony po raz kolejny co do tego samego sędziego z powołaniem tych samych okoliczności (przesłanka dotychczasowa).

§ 2. Wniosek, o którym mowa w § 1, **pozostawia się w aktach sprawy bez żadnych dalszych czynności. To samo dotyczy pism związanych z jego wniesieniem.**

O pozostawieniu wniosku i pozostałych pism bez dalszych czynności zawiadamia się stronę wnoszącą tylko raz – przy złożeniu pierwszego pisma.

§ 3. W przypadku złożenia ustnie wniosku, o którym mowa w § 1, przewodniczący zawiadamia stronę o jego bezskuteczności.

Przyjmując pewną konsekwencję w przypadku niedopuszczalnego wniosku o wyłączenie sędziego to ten właśnie sędzia pozostawi kolejne pismo w aktach bez dalszego biegu (on decyduje).

Nadużycie prawa procesowego – skutki i sankcje

Nowa regulacja oznacza, że **sąd nie będzie wydawał jak dotychczas postanowienia o odrzuceniu niedopuszczalnego wniosku tylko tylko przewodniczący zarządzeniem (niedoręczanym stronom) przyjmie go do akt i nie musi w tym przedmiocie dokonywać żadnych dalej czynności.** W szczególności nie musi również informować każdorazowo strony, która wniosek czy dalsze związane z nim pismo złożyła o jego załatwieniu.

Nie może to być oczywiście poczytane jako beczynność sądu w rozumieniu ustawy o z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki.

Nadużycie prawa procesowego – skutki i sankcje

Należy przyjąć, że wystarczające będzie jednorazowe pierwsze pouczenie o takim skutku zgodnie z treścią art. 53¹ § 2 zdanie 3 k.p.c.

Strona, która składa po raz pierwszy w danej sprawie (w danym postępowaniu) wniosek o wyłączenie sędziego dostaje jedno pouczenie, o którym mowa w art. 53¹ § 2 zdanie 3 k.p.c. i to pouczenie pozostaje skuteczne aż do prawomocnego zakończenia tej sprawy (zatem również w postępowaniu odwoławczym, czy po uchyleniu orzeczenia sądu I instancji i przekazaniu sprawy do rozpoznania ponownie temu sądowi).

Pouczenie takie będzie doręczane po pierwszym złożeniu wniosku o wyłączenie sędziego.

Nadużycie prawa procesowego – skutki i sankcje

Bliźniaczą regulację wprowadzono w art. 117² § 2 k.p.c., który otrzymuje brzmienie:

Ponowny wniosek o ustanowienie pełnomocnika w osobie adwokata albo radcy prawnego, jest niedopuszczalny i pozostawia się go w aktach sprawy bez żadnych dalszych czynności. To samo dotyczy pism związanych z jego wniesieniem. O pozostawieniu wniosku i pozostałych pism bez dalszych czynności zawiadamia się stronę wnoszącą tylko raz – przy złożeniu pierwszego pisma.

Nadużycie prawa procesowego – skutki i sankcje

Należy odróżnić skutki nadużycia prawa procesowego i sankcje za takie działanie.

Skutki procesowe nadużycia prawa ustawodawca wymienia w poszczególnych przepisach np. pozostawienie pisma bez nadania mu dalszego biegu.

Sankcje, które sąd może zastosować wobec strony nadużywającej, mogą polegać na:

1. wymierzeniu grzywny,
2. obciążeniu dodatkową częścią bądź nawet całością kosztów procesu,
3. obciążeniu na wniosek strony przeciwnej kosztami procesu podwyższonymi odpowiednio do spowodowanego nadużyciem zwiększenia nakładu pracy strony przeciwnej na prowadzenie sprawy,
4. podwyższeniu stopy odsetek należnych od zasądzonego świadczenia odpowiednio do spowodowanej nadużyciem zwłoki w rozpoznaniu sprawy, za czas odpowiadający tej zwłoce.

Nadużycie prawa procesowego – skutki i sankcje

Możliwe sankcje ustawodawca wymienił wprost i skatalogował.

Zgodnie z treścią art. 226² § 1 k.p.c., ilekroć zachowanie strony w świetle okoliczności sprawy wskazuje na nadużycie przez nią prawa procesowego, sąd poucza tę stronę o możliwości zastosowania wobec niej środków, o których mowa w § 2.

Zamknięty katalog sankcji za nadużycie prawa procesowego zawiera art. 226² § 2 k.p.c.

Część sankcji sąd może stosować z urzędu, a część tylko na wniosek drugiej strony procesu.

Stwierdziwszy nadużycie przez stronę prawa procesowego **sąd może w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie (z urzędu):**

- 1) stronę nadużywającą **skazać na grzywnę;**
- 2) niezależnie od wyniku sprawy, odpowiednio do spowodowanej nadużyciem zwłoki w jej rozpoznaniu, **włożyć na jedną ze stron obowiązek zwrotu kosztów w części wyższej, niż nakazywałby to wynik sprawy, a nawet zwrotu kosztów w całości.**

Nadużycie prawa procesowego – skutki i sankcje

Ponieważ fakt nadużycia często da się ustalić dopiero na tle całokształtu okoliczności sprawy, sankcje można stosować dopiero w orzeczeniu kończącym postępowanie (z wyjątkiem nałożenia grzywny przez sąd, co powinno być możliwe na każdym etapie postępowania w celu prewencyjnym, jednak przepis również grzywnę nakazuje zawrzeć w orzeczeniu kończącym co wydaje się niewłaściwe).

Z kolei skutki nadużycia prawa procesowego zależą od tego jakie dokładnie prawo zostało nadużyte.

Przykładowo w razie nadużycia prawa do składania środków zaskarżenia w postaci zażaleń (łańcuch kolejnych zażaleń) powoduje ten skutek, że kolejne zażalenie pozostawia się bez żadnych dalszych czynności (art. 394³ § 3 k.p.c.).

Nadużycie prawa procesowego – skutki i sankcje

Jak wyjaśniono w uzasadnieniu projektu ustawy **sankcje mogą być stosowane kumulatywnie.**

Grzywna podlega ograniczeniu z art. 163 § 1 k.p.c. Grzywna ma być nałożona na stronę a nie na jej pełnomocnika, choćby to on osobiście dokonywał czynności stanowiących nadużycie prawa procesowego.

W trzecim przypadku kwota kosztów podlegających zwrotowi może zostać podwyższona maksymalnie dwukrotnie. W czwartym przypadku stopa odsetek może zostać podwyższona maksymalnie dwukrotnie.

Jak wskazano w uzasadnieniu ustawy **przyjęte w projekcie sankcje mają charakter czysto proceduralny i nie statuują żadnych roszczeń materialnoprawnych.**

Sankcja oparta na odsetkach nie stanowi również zmiany treści stosunku prawnego będącego podstawą zasądzenia odsetek.

Nadużycie prawa procesowego – skutki i sankcje

Stwierdziwszy nadużycie prawa procesowego, **na wniosek strony przeciwnej sąd może:**

- a) przyznać od strony nadużywającej **koszty procesu podwyższone** odpowiednio do spowodowanego nadużyciem zwiększenia nakładu pracy strony przeciwnej na prowadzenie sprawy, nie więcej jednak niż dwukrotnie;
- b) **podwyższyć stopę odsetek** zasądzonych od strony, której nadużycie spowodowało zwłokę w rozpoznaniu sprawy, za czas odpowiadający tej zwłoce. Stopa może zostać podwyższona nie więcej niż dwukrotnie; przepisów o maksymalnej dopuszczalnej wysokości odsetek nie stosuje się.”.

Nie wiadomo jednak jak sąd miałby wyliczyć wysokość kosztów zwiększenia nakładu pracy.

Nadużycie prawa procesowego – skutki i sankcje

Należy rozważyć czy i ewentualnie w jaki sposób strona może zaskarżyć zastosowanie bądź niezastosowanie przez sąd sankcji z art. 226² k.p.c.?

W pierwszej kolejności trzeba zaznaczyć, że działanie albo zaniechanie działania sądu w tym zakresie nie będzie nigdy miało wpływu na treść orzeczenia co do meritum sprawy (tj. czy sąd uwzględni, czy oddali powództwo, czy zrobi to częściowo).

Zastosowanie przez sąd sankcji z art. 226² k.p.c. może znaleźć swój wyraz tylko w rozstrzygnięciu co do kosztów, ewentualnie jako nałożenie grzywny na stronę. W tym zakresie rozstrzygnięcie to może być skarżone jak każde inne o kosztach, nie ma w tym przypadku co do zasady zastosowania art. 162 k.p.c.

Nadużycie prawa procesowego – skutki i sankcje

Z kolei jeżeli strona wносиła do sądu o zastosowanie sankcji, a sąd nie uwzględnił tego wniosku uznając, że nie doszło do nadużycia prawa procesowego, to również i ten element może być zaskarżony przez stronę, jednak należy pamiętać, iż jest to element uznania sędziowskiego.

Niezastosowanie sankcji przez sąd, a wcześniej brak pouczeń strony, która miałaby nadużywać prawa procesowego może prowadzić co najwyżej do dłuższego czasu trwania postępowania.

W związku z ogólną zasadą zakazu działania prawa wstecz po wejściu w życie ustawy sąd nie będzie mógł zastosować sankcji określonych w art. 226² k.p.c. w stosunku do czynności już zdziałanych przez strony w sprawach będących w toku (tj. np. do pism złożonych przez strony przed 7.11.2019 r.).

Nadużycie prawa procesowego – skutki i sankcje

Pouczenie sądu udzielane w trybie art. 226² § 1 k.p.c., ma znaczenie prewencyjne i powinno o ile to tylko możliwe poprzedzać zastosowanie sankcji przez sąd. Pouczenie ma nastąpić tyle razy ile razy strona próbuje nadużyć prawa procesowego i ma nastąpić niezależnie od tego czy strona jest reprezentowana przez fachowego pełnomocnika czy nie.

Ustawodawca nie uregulował jednak wyraźnie konsekwencji ewentualnego braku pouczenia przez sąd, a następnie zastosowania sankcji.

Wydaje się, że brak pouczenia strony nadużywającej uprawnienia procesowego bezpośrednio przed sądem będzie miał wpływ na treść orzeczenia, z pewnością w przypadku strony która występuje bez pełnomocnika, jak również w niektórych przypadkach też do strony występującej z pełnomocnikiem.

Pouczenie ma na celu powstrzymanie strony od nadużycia prawa procesowego. Strona nie będzie co do zasady zdawała sobie sprawy jakie czynności sąd może uznać za potencjalne nadużycie (poza wyjątkowo jaskrawymi przypadkami kiedy jest to ewidentne i oczywiste).

Zmiany dotyczące kosztów postępowania

Dodano **art. 98 § 1¹ k.p.c.** od przyznanego zwrotu kosztów procesu należą się odsetki, w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego, za czas od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, którym je ustalono, do dnia zapłaty. Jeżeli orzeczenie to jest prawomocne z chwilą wydania, odsetki te należą się za czas po upływie tygodnia od dnia jego ogłoszenia do dnia zapłaty, a jeżeli orzeczenie takie podlega doręczeniu z urzędu – za czas po upływie tygodnia od dnia jego doręczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty.

Nie jest jasne, czy powyższy przepis oznacza obligatoryjne orzeczenie sądu o tych odsetkach, co następuje niezależnie nawet od żądania samej strony procesu – niezbędny będzie tylko wniosek strony o przyznanie zwrotu kosztów procesu, czy też skutek opisany w art. 98 § 1¹ k.p.c. następuje z mocy samego prawa bez potrzeby wyraźnego umieszczenia tej treści w orzeczeniu sądu.

W Ministerstwie Sprawiedliwości mają rozpocząć się prace nad zmianą rozporządzenia co do treści klauzuli wykonalności i tam powinno znaleźć się stosowne rozstrzygnięcie, jednak nie wiadomo czy prace zakończą się przed 7.11.2019 r.

Zmiany dotyczące kosztów postępowania

W toku prac legislacyjnych wskazywano, że sąd nie będzie musiał wprost o tym orzekać, jednak przewiduje się doprecyzowanie przepisów wykonawczych i sąd miałby o tym rozstrzygać w ramach nadawania klauzuli wykonalności.

Terminy od których należne są odsetki od kosztów nie są jednolite:

1. od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty (**termin podstawowy**),
2. jeżeli orzeczenie jest prawomocne z chwilą wydania odsetki od kosztów należą się za czas po upływie 7 dni od dnia ogłoszenia orzeczenia – **chodzi tu głównie o orzeczenia sądu II instancji**,
3. w razie doręczenia orzeczenia z urzędu po upływie tygodnia od dnia doręczenia zobowiązanemu do zapłaty.

Sugeruje się, że wierzyciel w zakresie kosztów będzie miał problem z ustaleniem daty doręczenia orzeczenia. Podobna sytuacja ma miejsce dziś – złożenie wniosku o nadanie klauzuli związanego z prawomocnością orzeczenia wymaga ustalenia czy orzeczenie zostało doręczone.

Zmiany dotyczące kosztów postępowania

Zgodnie z treścią art. 98 § 1² k.p.c. w szczególnie uzasadnionym przypadku, na wniosek strony, która w toku procesu poniosła szczególnie wysoki wydatek podlegający zwrotowi, sąd może przyznać jej odsetki przewidziane w § 1¹ od kwoty równej temu wydatkowi za czas od dnia jego poniesienia przez stronę do dnia zapłaty.

Zatem zasądzenie odsetek od wydatku poczynionego w toku postępowania jest możliwe tylko wówczas, gdy zachodzą łącznie następujące przesłanki:

1. uprawniona strona złożyła stosowny wniosek (musi to zrobić przed zamknięciem rozprawy),
2. wydatek podlegający zwrotowi jest szczególnie wysoki,
3. zachodzi szczególnie uzasadniony przypadek.

Zmiany dotyczące kosztów postępowania

Przepis art. 98 § 1² k.p.c. zawiera w sobie dwie klauzule generalne naraz – operuje pojęciem „szczególnie uzasadnionego przypadku” oraz „szczególnie wysokiego wydatku podlegającego zwrotowi”.

Pojęcie szczególnie uzasadnionego przypadku jest często używane – por. art. 102 k.p.c. - **ocena czy taki przypadek zachodzi należy tylko do sądu orzekającego w sprawie, wniosek strony nie jest dla sądu wiążący.**

Zmiany dotyczące kosztów postępowania

Zasądzenie odsetek w trybie art. 98 § 1² k.p.c. jest inicjowane **na wniosek strony, przepis nie przewiduje by sąd mógł zastosować tą normę z urzędu.**

Jak już nadmieniono wniosek nie wiąże sądu - „sąd może” zasądzić odsetki.

Tylko w stosunku do wydatku podlegającego zwrotowi mogą być zasądzone odsetki. Zatem strona przegrywająca sprawę, której wydatki nie zostaną zwrócone (jeśli nie ma zastosowania którykolwiek z przepisów szczególnych np. art. 101 k.p.c.) nie może domagać się zasądzenia odsetek od poczynionych przez siebie wydatków.

Zmiany dotyczące kosztów postępowania

Wydatek musi być z obiektywnego punktu widzenia szczególnie wysoki – nie wystarczy samo twierdzenie strony w tym zakresie, że dla niej jest to wysoki wydatek.

Obiektywnie wydatek może być szczególnie wysoki ze względu na **znaczącą kwotę** np. 10.000 zł za opinię biegłego.

Wydatek może być też obiektywnie **szczególnie wysoki w zestawieniu z wartością świadczenia majątkowego dochodzonego w postępowaniu** – np. zaliczka na wynagrodzenie biegłego wpłacona w kwocie 1500 zł w sprawie, w której wartość przedmiotu sporu opiewa na sumę 100 zł.

Zmiany dotyczące kosztów postępowania

Dodany został **art. 103 § 3 k.p.c.** o treści:

Jeżeli strona:

1. mimo wezwania do osobistego stawiennictwa nie stawiała się w celu udziału w czynności sądu i nie usprawiedliwiła swego niestawiennictwa,
2. w toku postępowania bez usprawiedliwienia nie stawiała się na posiedzenie mediacyjne pomimo wcześniejszej zgody na mediację,

– sąd może, niezależnie od wyniku sprawy, włożyć na tę stronę obowiązek zwrotu kosztów w części wyższej, niż nakazywałby to wynik sprawy, a nawet zwrotu kosztów w całości.

Jest to rozszerzenie regulacji o kosztach procesu na zasadzie słuszności jako wyjątku od głównej zasady rozdziału kosztów według wyniku sprawy. Wydaje się, że przepis ten powieliła sankcje, które mogą być nałożone na mocy art. 226² § 2 k.p.c.

Zmiany w zakresie braków formalnych pism

Art. 127 § 1 k.p.c. otrzymał treść „w piśmie procesowym mającym na celu przygotowanie sprawy do rozstrzygnięcia (pismo przygotowawcze) strona powinna zwięźle podać stan sprawy, wyszczególnić, które fakty przyznaje, a którym zaprzecza, oraz wypowiedzieć się co do twierdzeń i dowodów zgłoszonych przez stronę przeciwną”.

§ 2. W piśmie przygotowawczym strona może także wskazać podstawy prawne swoich żądań lub wniosków.

Różnica w stosunku do dotychczasowej regulacji polega na wyraźnym wyodrębnieniu faktów przyznanych i zaprzeczonych. Należy to łączyć z nową treścią **art. 210 § 2 k.p.c.**, zgodnie z którym każda ze stron jest obowiązana do złożenia oświadczenia co do twierdzeń strony przeciwnej dotyczących faktów. Strona jest przy tym obowiązana wyszczególnić fakty, którym zaprzecza. Oznacza to odmiennie jak przyjęto w obecnej praktyce potrzebę wyraźnego wyszczególnienia faktów, którym strona zaprzecza ze stosowną argumentacją w miejsce przyjętej dotąd ogólnikowej formuły „strona zaprzecza wszystkim faktom podanym przez stronę przeciwną a wyraźnie nieprzyznanym”.

Zmiany w zakresie braków formalnych pism

Dodany został **art. 130^{1a} k.p.c.**

§ 1. Jeżeli **pismo procesowe wniesione przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej nie może otrzymać prawidłowego biegu wskutek niezachowania warunków formalnych, przewodniczący zwraca pismo stronie bez wezwania do jego poprawienia lub uzupełnienia.** Mylne oznaczenie pisma procesowego lub inne oczywiste niedokładności nie stanowią przeszkody do nadania pismu biegu i rozpoznania go w trybie właściwym.

§ 2. W zarządzeniu o zwrocie pisma **wskazuje się braki**, które stanowią podstawę zwrotu.

§ 3. **W terminie tygodnia od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie pisma strona może je wnieść ponownie.** Jeżeli pismo to nie jest dotknięte brakami, wywołuje skutek od daty pierwotnego wniesienia. Skutek ten nie następuje w przypadku kolejnego zwrotu pisma, chyba że zwrot nastąpił na skutek braków uprzednio niewskazanych.

§ 4. Zarządzenie o zwrocie pisma może wydać także referendarz sądowy.

Zmiany w zakresie braków formalnych pism

Regulacja art. 130^{1a} k.p.c. jest nowym rozwiązaniem, stanowi podwyższenie wymogów formalnych dla pism procesowych składanych przez profesjonalnych pełnomocników.

Należy zaznaczyć, że w w/w przepis obejmuje wszystkie pisma pełnomocników, a nie tylko pierwsze pismo w sprawie (rozszerzenie powództwa, wnioski o nadanie klauzuli wykonalności, o zwolnienie od kosztów, o zabezpieczenie, pismo procesowe z wnioskiem dowodowym np. o przesłuchanie świadka, w którym brak adresu świadka itp.).

Ze względu na **wyraźny rygor zwrotu pisma** powstaje jednak wątpliwość, czy przepis ten (który w swej treści nie zawiera ograniczenia co do żadnego rodzaju pism wnoszonych przez pełnomocników) można będzie zastosować np. do pism stanowiących środki zaskarżenia zawierających braki (np. niepodpisanej apelacji).

Należy udzielić odpowiedzi negatywnej – wszelkie przepisy, w których k.p.c. przewiduje inną sankcję (np. odrzucenie środka zaskarżenia, czy spóźnionego, niedopuszczalnego albo nieopłaconego wniosku o uzasadnienie, czy przywrócenie terminu), należy uznać za przepisy szczególne.

Zmiany w zakresie braków formalnych pism

Wydaje się, że przepis art. 130^{1a} k.p.c. stanowi normę ogólną określającą rygor zwrotu pisma zaś inne przepisy wyraźnie przewidujące odmienne sankcje będą przepisami szczególnymi np. zmodyfikowany **art. 328 § 3 i 4 k.p.c.**, który wskazuje na konieczność wezwania do usunięcia braku, jeśli wniosek o sporządzenie uzasadnienia orzeczenia nie będzie zawierał wskazania zakresu uzasadnienia.

Oznacza to, że wniosek o sporządzenie uzasadnienia złożony przez profesjonalnego pełnomocnika bez wskazania zakresu uzasadnienia nie powinien zostać zwrócony w trybie art. 130^{1a} k.p.c., tylko sąd powinien wezwać do usunięcia jego braku pod rygorem odrzucenia wniosku.

Zmiany w zakresie braków formalnych pism

W zakresie nowego art. 130^{1a} k.p.c. w toku prac legislacyjnych podnoszono, że strona reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika będzie „gorzej” traktowana niż strona bez takiego pełnomocnika.

Istnieje potencjalna możliwość, że po wejściu tych przepisów część pism procesowych będzie nieformalnie redagowana przez profesjonalnego pełnomocnika występującego w sprawie, jednak z podpisem samej strony, po to by uniknąć negatywnego skutku wynikającego z ustawy.

Zmiany w zakresie doręczeń

Dodany został **art. 132 § 1³ k.p.c.**, o treści „pisma procesowe z załącznikami, z wyłączeniem pism wymienionych w § 1¹, adwokat, radca prawny, rzecznik patentowy oraz Prokuratoria Generalna Rzeczypospolitej Polskiej **doręczają sobie nawzajem bezpośrednio wyłącznie w postaci elektronicznej, jeżeli złożą sądowi zgodne oświadczenia odpowiedniej treści i podadzą do wiadomości sądu używane do tego dane kontaktowe**, w szczególności adres poczty elektronicznej lub numer faksu. Oświadczenia nie podlegają odwołaniu, a zastrzeżenia warunku lub terminu uważa się za nieistniejące. Na zgodny wniosek stron lub w innych uzasadnionych przypadkach sąd zarządza odstąpienie od takiego sposobu doręczania”.

Zmiany w zakresie doręczeń

Zastosowanie sposobu wzajemnych elektronicznych doręczeń na mocy art. 132 § 1³ k.p.c. jest fakultatywne i zależy od zgodnej woli profesjonalnych pełnomocników występujących w sprawie.

Zastosowanie tego przepisu z pewnością usprawni i uczyni przejrzystym obieg pism między stronami.

Przepis ten będzie miał szczególne znaczenie w sprawach gospodarczych, gdzie najczęściej po obu stronach występują profesjonalni pełnomocnicy.

Jednocześnie należy wykluczyć możliwość zastosowania tego przepisu, gdy jedna ze stron nie ma profesjonalnego pełnomocnika, nawet gdy wyraża zgodę na takie działanie.

Zmiany w zakresie doręczeń

Ustawa **uchyla art. 133 § 2a k.p.c.** i w to miejsce wprowadza **art. 133 § 2¹ k.p.c.** o treści: pisma procesowe lub orzeczenia dla przedsiębiorcy wpisanego do CEIDG doręcza się na adres do doręczeń udostępniony w CEIDG, chyba że przedsiębiorca wskazał inny adres do doręczeń.

Nowy **art. 133 § 2² k.p.c.** pisma procesowe lub orzeczenia dla przedsiębiorcy wpisanego do rejestru sądowego doręcza się na adres udostępniony w rejestrze, chyba że wskazał inny adres dla doręczeń. Jeżeli ostatni udostępniony adres został wykreślony jako niezgodny z rzeczywistym stanem rzeczy i nie zgłoszono wniosku o wpis nowego adresu, który podlegałby udostępnieniu, adres wykreślony jest uważany za adres udostępniony w rejestrze.

Zmiany w zakresie doręczeń

Różnica nowej i dotychczasowej regulacji art. 133 k.p.c. polega na tym, że **obecnie wyłącza się fikcję doręczenia dla przedsiębiorców jednoosobowych ujawnionych w CEIDG oraz wspólników umowy spółki cywilnej, jeśli poprzedni adres został wykreślony, a nowego nie wpisano.**

Proponowane przepisy całkowicie pomijają kwestię doręczeń dla wspólników spółek osobowych wpisanych do rejestru przedsiębiorców.

Zmiany w zakresie doręczeń

Zmieniono art. 133 § 3 k.p.c., zgodnie z którym jeżeli ustanowiono pełnomocnika procesowego lub osobę upoważnioną do odbioru pism sądowych, pisma sądowe doręcza się tym osobom. Pismo wzywające stronę do osobistego stawiennictwa doręcza się tylko bezpośrednio tej stronie, z wyjątkiem strony, o której mowa w art. 1135⁵ § 1 k.p.c.

Nowe brzmienie w/w przepisu powoduje wprowadzenie dwóch zmian.

Po pierwsze, jeżeli Skarb Państwa ustanowił pełnomocnika procesowego, to doręczenie nastąpi do rąk tego pełnomocnika w myśl ogólnej zasady (uprzednio art. 133 § 3 k.p.c. przewidywał doręczenie Skarbowi Państwa mimo ustanowienia pełnomocnika) tak samo jak innym podmiotom.

Zmiany w zakresie doręczeń

Po drugie, **dotychczas art. 133 § 3 k.p.c. przewidywał doręczenie do rąk ustanowionego pełnomocnika każdego pisma w sprawie, według proponowanego przepisu wezwanie do osobistego stawiennictwa musi być doręczone bezpośrednio osobie wzywanej, a nie pełnomocnikowi.**

Nie dotyczy to strony, która nie ma miejsca zamieszkania lub zwykłego pobytu albo siedziby w Rzeczypospolitej Polskiej lub w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej, jeżeli nie ustanowiła pełnomocnika do prowadzenia sprawy zamieszkałego w Rzeczypospolitej Polskiej, jest obowiązana wskazać pełnomocnika do doręczeń w Rzeczypospolitej Polskiej.

Zmiany w zakresie doręczeń

Przepis ten należy ocenić zdecydowanie negatywnie.

Spowoduje on znaczące przedłużenie postępowań z udziałem osób zamieszkujących za granicami RP, ale na terytorium UE. Dotychczas wielokrotnie zwłaszcza w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu nieprocesowym, w których niekiedy wielu uczestników zamieszkiwało za granicą byli ustanawiani pełnomocnicy do doręczeń po to by uniknąć nieskutecznego i długotrwałego doręczania korespondencji za granicę.

Obecny przepis stanowi przejaw znaczącego ograniczenia instytucji pełnomocnictwa do doręczeń i pełnomocnictwa procesowego w ogóle.

Jest to nieuzasadniona ingerencja w stosunek zaufania między mocodawcą a umocowanym.

Zmiany w zakresie doręczeń

Niezależnie od tego pewnym rozwiązaniem będzie możliwość w razie zaistnienia potrzeby wezwania do osobistego stawiennictwa wysłania wezwania jednocześnie do pełnomocnika oraz bezpośrednio do osoby wzywanej.

Ostatecznie chodzi o faktyczne stawiennictwo wzywanej osoby (skuteczne jej zawiadomienie o potrzebie stawiennictwa).

Jednakże otworzy to drogę dla osób chcących przedłużyć postępowanie, jeśli się nie stawia, a sąd nie będzie miał dowodu doręczenia wezwania bezpośrednio takiej osobie, trzeba będzie odroczyć rozpoznanie sprawy (wówczas pominięcie czynności z udziałem takiej osoby byłoby naruszeniem procedury).

Zmiany w zakresie doręczeń

Zmianie ma ulec **art. 139 § 3 k.p.c.** - jeżeli stronie podlegającej wpisowi do rejestru sądowego nie można doręczyć pisma w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających ze względu na nieujawnienie w rejestrze zmiany adresu, pismo to pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia, chyba że nowy adres jest sądowi znany.

Poprzednia regulacja była dużo bardziej rozbudowana pod względem podmiotowym (w przepisie wymieniano osoby prawne, organizacje, osoby fizyczne podlegające wpisowi do rejestru albo ewidencji), jednak w istocie skasowano tylko fikcję doręczenia osobie fizycznej na ostatni adres ujawniony a potem wykreślony w CEiDG.

Zmiany w zakresie doręczeń

Projektuje się zmianę **art. 139 § 5 k.p.c.**: na wniosek strony wydaje się zaświadczenie, że wyrok zaoczny lub nakaz zapłaty został uznany za doręczony na oznaczony adres w sposób przewidziany w § 1. W zaświadczeniu stwierdza się z urzędu fakt uchylecia zarządzenia o uznaniu wyroku albo nakazu za doręczony.

Różnica polega na dodaniu zapisu o stwierdzeniu w zaświadczeniu z urzędu faktu uchylecia dotychczasowego zarządzenia o uznaniu orzeczenia za doręczone. Zmiana ta spowoduje, że sytuacja procesowa i treść zaświadczenia będzie bardziej czytelna dla stron.

Zrezygnowano też ze wskazania, że zaświadczenie może być wydane przez sędziego oraz referendarza sądowego oraz, że wydanie może nastąpić na posiedzeniu niejawnym. Jest to tylko zmiana redakcyjna – zaświadczenie nadal będzie wydawane w ten sam sposób.

Zmiany w zakresie doręczeń

Bardzo istotną nowość wzmacniającą gwarancje procesowe strony pozwanej wprowadza nowy **art. 139¹ k.p.c.** stanowiący, że jeżeli **pozwany**, pomimo powtórzenia zawiadomienia zgodnie z art. 139 § 1 zdanie drugie, **nie odebrał pozwu lub innego pisma procesowego wywołującego potrzebę podjęcia obrony jego praw, a w sprawie nie doręczono mu wcześniej żadnego pisma w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających** i nie ma zastosowania art. 139 § 2 - 3¹ lub inny przepis szczególny przewidujący skutek doręczenia, przewodniczący zawiadamia o tym powoda, przesyłając mu przy tym odpis pisma dla pozwanego i **zobowiązując do doręczenia tego pisma pozwanemu za pośrednictwem komornika.**

Zmiany w zakresie doręczeń

Przykładem pierwszego pisma wywołującego potrzebę obrony praw pozwanego jest między innymi:

1. postanowienie o zabezpieczeniu wydane przed wszczęciem sprawy głównej, jeżeli podlega doręczeniu przez sąd,
2. postanowienie o przekazaniu sprawy według właściwości,
3. nakaz zapłaty doręczany wraz z odpisem pozwu i jego załącznikami,
4. postanowienie o odrzuceniu pozwu.

Zmiany w zakresie doręczeń

Przy analizie art. 139¹ k.p.c., pojawiają się także interpretacje, że użyte w tym przepisie pojęcie „pisma procesowego” należy utożsamiać zgodnie z art. 125 - 126 k.p.c. tylko z pismem pochodzącym od powoda, a nie z orzeczeniem sądu (tzn. że nie można w tym trybie doręczać orzeczeń sądu). Taka wykładnia oparta jedynie ściśle na słownej treści przepisu prowadzi do wniosków nielogicznych i całkiem sprzecznych z intencjami ustawodawcy wskazanymi w uzasadnieniu projektu ustawy.

Dla przykładu w przypadku wydania nakazu zapłaty należałoby niezgodnie z treścią art. 491 § 3 k.p.c. doręczać osobno nakaz (przez sąd) a osobno pozew zgodnie z art. 139¹ § 1 k.p.c. co jest oczywiście wykluczone.

W szczególności chodzi o to, że kategoria „pierwszego pisma procesowego kierowanego do pozwanego, kreującego potrzebę obrony” rozumianego jak powyżej byłaby w zasadzie pusta (można tam oprócz pozwu wymienić jedynie wniosek powoda o zabezpieczenie dowodu przed wszczęciem postępowania, o ile byłby on w ogóle przez sąd doręczany).

Zmiany w zakresie doręczeń

Zgodnie z treścią **art. 139¹ § 2 k.p.c.** powód w terminie **dwóch miesięcy** od doręczenia mu powyższego zobowiązania składa do akt potwierdzenie doręczenia pisma pozwanemu przez komornika albo zwraca pismo i wskazuje aktualny adres pozwanego lub dowód, że pozwany przebywa pod adresem wskazanym w pozwie. **Po bezskutecznym upływie terminu dwóch miesięcy stosuje się przepis art. 177 § 1 pkt 6 k.p.c.**

Wskazany wyżej termin 2 m-cy jest **procesowym terminem ustawowym**, a zatem **podlega przywróceniu na mocy art. 169 k.p.c.**, natomiast jako taki **nie podlega przedłużeniu na mocy art. 166 k.p.c.**

Zmiany w zakresie doręczeń

Należy przyjąć, że **redakcja art. 139¹ § 1 i 2 k.p.c. mimo wszystko nie narzuca powodowi obowiązkowej kolejności działania** tzn. obligu skorzystania z doręczenia za pośrednictwem komornika.

Funktor „albo” użyty w przepisie art. 139¹ § 1 i 2 k.p.c. oznacza alternatywę – tzn. według wyboru powoda może on doręczyć pismo za pośrednictwem komornika, albo wskazać nowy prawidłowy adres pozwanego. Wybór jest dowolny i zależy od powoda – nie musi on wykonywać obu czynności, a tylko jedną z nich.

Zmiany w zakresie doręczeń

W związku z nowym art. 139¹ k.p.c. wprowadzono zmianę w art. 3 w ust. 4 pkt 1 ustawy o komornikach sądowych, zgodnie z którym: **na zlecenie sądu albo na wniosek powoda zobowiązanego przez sąd na podstawie art. 139¹ § 1 k.p.c. – osobiście doręcza bezpośrednio adresatowi zawiadomienia sądowe**, pisma procesowe oraz inne dokumenty sądowe za potwierdzeniem odbioru i oznaczeniem daty.

Dodany został do **art. 3 ust. 4 pkt 1a uoks** o treści - na zlecenie podmiotu, o którym mowa w pkt 1, podejmuje czynności zmierzające do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania adresata.

Zmiany w zakresie doręczeń

Zgodnie z projektowanym **art. 3a ust. 1 uoks**, doręczenia, o których mowa w art. 3 ust. 4 pkt 1, komornik dokonuje **w terminie 14 dni od dnia otrzymania zlecenia.**

2. Jeżeli adresata nie zastano przy próbie doręczenia, **komornik ustala, czy adresat zamieszkuje pod wskazanym adresem.** W tym celu **komornik może żądać niezbędnych informacji od podmiotów wymienionych w art. 761 § 1¹ pkt 13 k.p.c. (innych instytucji i osób nieuczestniczących w postępowaniu) pod rygorem przewidzianym w art. 762 tej ustawy.** **Treść dokonanych ustaleń komornik wciąga do protokołu, do którego przepis art. 809 k.p.c. stosuje się odpowiednio.**

Zmiany w zakresie doręczeń

W myśl **art. 3a ust. 3 uoks**, jeżeli próba doręczenia okaże się **bezskuteczna**, a zgodnie z ustaleniami komornika adresat **zamieszkuje** pod podanym adresem, w oddawczej skrzynce pocztowej adresata umieszcza się zawiadomienie o podjętej próbie doręczenia wraz z informacją o możliwości odbioru pisma w kancelarii komornika oraz pouczeniem, że należy je odebrać w terminie 14 dni od dnia umieszczenia zawiadomienia. **Jeżeli pod wskazanym adresem zastano dorosłego domownika adresata, o możliwości odbioru pisma poucza się dodatkowo tego domownika.** W przypadku bezskutecznego upływu terminu do odbioru pisma, pismo uważa się za doręczone w ostatnim dniu tego terminu, a komornik zwraca pismo podmiotowi zlecającemu doręczenie informując go o dokonanych ustaleniach oraz o dacie doręczenia.

4. Jeżeli próba doręczenia okaże się **bezskuteczna**, a zgodnie z ustaleniami komornika adresat **nie zamieszkuje** pod wskazanym adresem, **komornik zwraca pismo podmiotowi zlecającemu doręczenie informując go o dokonanych ustaleniach.** To samo dotyczy przypadku, gdy komornikowi mimo podjęcia wymaganych czynności **nie udało się ustalić, czy adresat zamieszkuje pod wskazanym adresem.**

Zmiany w zakresie doręczeń

5. W przypadkach, o których mowa w ust. 3 i 4, komornik udziela podmiotowi zlecającemu informacji o dokonanych ustaleniach przez **nadesłanie kopii protokołu.**

Art. 3b. **W przypadku zwrotu przez komornika pisma, o którym mowa w art. 3a ust. 4, podmiot zlecający może wystąpić do tego komornika z wnioskiem o podjęcie czynności zmierzających do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania adresata.**

W tym celu komornik może żądać niezbędnych informacji od podmiotów wymienionych w art. 761 § 1¹ pkt 3 - 6 k.p.c. (organów rentowych – ZUS oraz banków, organów podatkowych).

Zmiany w zakresie doręczeń

Na mocy **art. 9 ust. 2 uoks** komornik nie może odmówić wykonania czynności, o których mowa w art. 3 ust. 4 pkt 1 i 2, jeżeli jest właściwy do ich podjęcia i zostały one zlecone przez sąd, prokuratora, albo osobę zobowiązaną przez sąd do złożenia wniosku.

Dopuszczalna będzie skarga na zaniechanie tej czynności przez komornika (art. 3 ust. 5 uoks).

Zgodnie z treścią **art. 41 ust. 1 uokk**, opłata stała **od zlecenia sądu albo wniosku powoda** o bezpośrednie i osobiste doręczenie pism w sposób przewidziany w art. 3 ust. 4 pkt 1 uoks wynosi **60 złotych**.

Opłatę pobiera się **za doręczenie na jeden adres oznaczonego pisma w sprawie, niezależnie od liczby adresatów tego pisma tam zamieszkałych i liczby podjętych prób doręczenia.**

Zmiany w zakresie doręczeń

Oplata będzie więc pobierana z góry przed wykonaniem czynności przez komornika i będzie niezależna od tego czy doręczenie okaże się skuteczne czy nie.

Na mocy **art. 41 ust. 2 uokk** wprowadzona została również opłata stała od wniosku o podjęcie czynności zmierzających do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania adresata, o których mowa w art. 3 ust. 4 pkt 1a uoks, w kwocie **40 złotych**.

Zgodnie z treścią **art. 5 ust. uksc** wydatki związane z doręczaniem pism sądowych nie obciążają stron, z wyjątkiem kosztów doręczenia za pośrednictwem komornika oraz dodatkowych kosztów doręczenia za granicą, w tym kosztów tłumaczenia.

Oprócz opłat komorniczych powód będzie musiał ponieść dodatkowe wydatki np. za udzielenie komornikowi informacji przez ZUS czy banki.

Zmiany w zakresie doręczeń

Doręczenia w trybie art. 139¹ k.p.c., choć stanowią czynność w terenie będzie mógł dokonać:

1. komornik (art. 3 ust. 4 pkt 1 uoks),
2. asesor komorniczy (art. 138 ust. 4 oraz 138 ust. 1 pkt 1 uoks),
3. aplikant komorniczy (art. 98 ust. 2 uoks),
4. pracownik kancelarii komornika spełniający odpowiednie wymogi (art. 153 ust. 1 a uoks).

Dodany zostanie art. 153 ust. 1a i 1b uoks w brzmieniu:

„1a. Po upływie 6 miesięcy od dnia zawarcia umowy o pracę pracownik kancelarii może zostać upoważniony na piśmie przez komornika do samodzielnego dokonywania czynności, o których mowa w art. 3 ust. 4 pkt 1, przy czym czynności te nie mogą się wiązać z zastosowaniem środków przymusu. Upoważnić można tylko pracownika, który nie był skazany prawomocnym wyrokiem za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe.

1b. Wykonując czynności, o których mowa w art. 3 ust. 4 pkt 1, pracownik ma prawo legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości.”.

Zmiany w zakresie doręczeń

Proponowana zmiana dotycząca ograniczenia doręczenia per aviso spowoduje znaczące spowolnienie postępowań – odwrotnie jak to zamierzają projektodawcy.

Nowa regulacja będzie stanowiła **istotny nowy instrument pozwanego służący do obstrukcji postępowania**. Wystarczy, że celowo pozwany nie odbierze pierwszego pisma w sprawie i nowy mechanizm będzie musiał znaleźć zastosowanie.

W toku prac legislacyjnych podnoszono, że doręczenie przez komornika może nic nie zmienić.

Komornicy wykonując to doręczenie nie będą mogli korzystać z dostępu do bazy Pesel (bo to nie jest czynność egzekucyjna).

Zmiany w zakresie doręczeń

Przepis art. 139¹ k.p.c. nie ma zastosowania w:

1. elektronicznym postępowaniu upominawczym (art. 505²⁹ § 1 k.p.c.),
2. w postępowaniu egzekucyjnym do korespondencji doręczanej przez komornika (art. 759² § 2 k.p.c.),
3. doręczeniach zagranicznych.

Zmiany w zakresie doręczeń

Brak zastosowania do doręczeń zagranicznych wynika z faktu, że w swej treści art. 139¹ § 1 k.p.c. odnosi się wyraźnie do doręczenia na mocy art. 139 § 1 k.p.c. a takie doręczenie za granicą nie ma miejsca, bowiem korespondencja tam jest doręczana w trybie przepisów państw obcych.

Nowe doręczenie będzie w pełni stosowane w postępowaniu nieprocesowym. Pomimo odrębności proceduralnych postępowań nieprocesowych wyrażona w art. 13 § 2 k.p.c. zasada odpowiedniego stosowania przepisów o procesie do innych rodzajów postępowań unormowanych w kodeksie postępowania cywilnego, znajdzie w tym przypadku pełne zastosowanie w stosunku do doręczeń uczestnikom postępowania, których adresy wskazał sądowi wnioskodawca.

Zmiany w zakresie doręczeń

Na gruncie nowej regulacji o doręczeniach ujętej w art. 139¹ k.p.c. powstaje wątpliwość, czy obowiązek zastosowania tego przepisu dotyczy tylko korespondencji kierowanej do pozwanego osoby fizycznej, czy również przypadku gdy pozwanym jest osoba prawna bądź jednostka organizacyjna.

Sam przepis art. 139¹ k.p.c. nie zawiera wyraźnego ograniczenia tylko do doręczeń dokonywanych osobom fizycznym, a jak wiadomo doręczenie przez podwójne awizo dotyczy również osób prawnych i jednostek organizacyjnych (art. 139 § 1 k.p.c. ma zastosowanie, jeżeli nastąpiła niemożność doręczenia w sposób przewidziany w przepisach poprzedzających a więc także i ujętych w art. 133 § 2 i 3 k.p.c.).

Zmiany w zakresie doręczeń

Również w uzasadnieniu projektu ustawy brak wskazówek na temat zakresu zastosowania art. 139¹ k.p.c.

Dopiero wykładnia systemowa przemawia za wąskim stosowaniem nowej regulacji jedynie do korespondencji wysyłanej osobom fizycznym.

Zmienione w związku z nowym trybem doręczeń przepisy ustawy o komornikach sądowych w kilku miejscach zawierają zapis o doręczeniu korespondencji przez komornika adresatowi osobiście z jego miejscu zamieszkania.

Stąd należy wnioskować, że nie chodzi o doręczenia osobom prawnym i jednostkom organizacyjnym, które oczywiście nie mają miejsca zamieszkania tylko siedzibę.

Potrzebne byłoby jednak wyraźne uregulowanie tej kwestii przez ustawodawcę by usunąć wątpliwości.

Zmiana dotycząca zastrzeżenia do protokołu

Proponuje się zmianę **art. 162 § 1 k.p.c.** strona powinna zwrócić uwagę sądu na uchybienie przepisom postępowania, wnosząc o wpisanie zastrzeżenia do protokołu. Zastrzeżenie można zgłosić najpóźniej na kolejnym posiedzeniu.

§ 2. Stronie zastępowanej przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej, która zastrzeżenia nie zgłosiła, nie przysługuje prawo powoływania się na to uchybienie w dalszym toku postępowania. Skutku tego nie niweczy wypowiedzenie lub cofnięcie pełnomocnictwa.

§ 3. Przepisu § 2 nie stosuje się, gdy chodzi o przepisy postępowania, których naruszenie sąd powinien wziąć pod rozwagę z urzędu lub gdy strona uprawdopodobni, iż nie zgłosiła zastrzeżeń bez swojej winy.

Zmiana polega na wyłączeniu stosowania przepisu w stosunku do stron niereprezentowanych przez profesjonalnych pełnomocników.

Dodatkowo w nowym brzmieniu niezależnie od obecności strony na rozprawie / posiedzeniu pozwala złożyć zastrzeżenie dopiero na kolejnym posiedzeniu. Powstaje pytanie co w sytuacji, gdy rozprawa jest ostatnia i na niej sąd wydaje wyrok?

Czy taka regulacja pozwala na podnoszenie zarzutów w apelacji bez złożenia na ostatniej rozprawie zastrzeżenia? Z dotychczasowego orzecznictwa wynika, że kolejnym posiedzeniem sądu jest ewentualnie posiedzenie wyznaczone na publikację orzeczenia.